

УДК 378.011.3-051:62]:746:688.7

DOI <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2020.7.238048>

ORCID 0000-0002-9742-5827

ORCID 0000-0002-0983-2116

ЕТНОДИЗАЙНЕРСЬКА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИГОТОВЛЕННЯ ВУЗЛОВОЇ ЛЯЛЬКИ ПОЛТАВЩИНИ

Ігор Савенко,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри основ виробництва та дизайну Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка;

Наталія Свиридюк,

аспірантка Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

У статті на основі понять «етнодизайн», «підготовка вчителів технологій», «вузлова лялька Полтавщини», «виготовлення вузлової ляльки» розглянуто важливість етнодизайнерської підготовки майбутніх учителів технологій засобами виготовлення вузлової ляльки Полтавщини. Обґрунтовано зміст поняття «компетентність майбутнього вчителя технологій до застосування етнодизайну в професійній діяльності», яке визначено як комплексну якість особистості майбутнього вчителя, спрямовану на сприйняття, впровадження, вдосконалення й розроблення інноваційних методів презентації досягнень етнодизайну в повсякденній практичній професійній діяльності з метою ефективного й результативного розв'язання педагогічних завдань. Статтю спрямовано на розширення та поглиблення питань етнодизайнерської підготовки вчителя та дослідження процесу виготовлення вузлової ляльки Полтавщини.

Теоретичний аналіз проблеми в професійній діяльності з підготовки майбутніх учителів технологій виявив, що останні десятиліття в педагогічній теорії і практиці значна увага приділялася художньо-естетичному аспектові розвитку творчої особистості фахівця здебільшого засобами декоративно-ужиткового мистецтва, натомість лише недавно розпочато дослідження щодо використання етнодизайну в змісті підготовки майбутніх учителів технологій. У ході аналізу останніх досліджень і публікацій з'ясовано, що недостатньо дослідженим є питання підготовки майбутніх учителів технологій засобами виготовлення вузлової ляльки, яка є важливою складовою етнодизайнерської майстерності майбутніх учителів технологій, а оволодіння знаннями та навичками виготовлення вузлової ляльки Полтавщини – ознакою майстерності. Теоретичне дослідження дозволило зробити висновок, що процес виготовлення вузлової ляльки Полтавщини може бути інструментом етнодизайнерської підготовки, розглядається як складний вид творчої діяльності на перетині декількох видів народного мистецтва та ширше – на перетині педагогіки і психології, етнографії та мистецтвознавства. Перспективами подальших розвідок у обраному питанні може стати ґрунтовне дослідження ролі і місця вузлової ляльки Полтавщини як феномену етнодизайну і технологічної освіти.

Ключові слова: етнодизайн; учителі технологій; вузлова лялька; народне мистецтво, професійна освіта.

Постановка проблеми. Постіндустріальний період розвитку суспільства характеризується не лише зростаючими обсягами наукового знання та інформації, але й розривом в передачі культурної традиції. Культура постіндустріального суспільства втрачає індивідуально-особистісні ознаки та національно-етнічну самобутність, з'являється ризик втрати ціннісних орієнтирів. Одним із аспектів подолання цієї кризи є звернення до фундаментальних цінностей традиційної культури, їх творчого переосмислення та

застосування у педагогічній діяльності. Одним із сучасних напрямів розвитку вищої педагогічної освіти є якість підготовки майбутніх учителів технологій, формування в них етнодизайнерської компетентності та здатності до її ефективного використання в професійній діяльності.

У Державному освітньому стандарті вищої професійної освіти за спеціальністю технології зауважуємо досить широкий спектр кваліфікаційних вимог до випускників закладу вищої освіти (ЗВО): майбутній учитель технологій має володіти знаннями основних закономірностей розвитку мистецтва; розуміти специфіку виразних засобів різних видів мистецтва; володіти практичними навичками та знаннями методів організації творчого процесу у різних видах народного мистецтва; мати досвід реалізації художнього задуму в практичній діяльності. Тому концептуально-методичною основою підготовки майбутніх учителів технологій все більше виступає етнодизайн, що забезпечує збереження національних традицій і культури, об'єднує в собі матеріальне виробництво й духовне багатство народу, сприяє розвитку традицій українського декоративного мистецтва в сучасних умовах.

Аналіз наукових робіт і публікацій. Дослідженню ролі етнодизайну та народного мистецтва в педагогічному процесі приділено увагу в наукових працях Є. Антоновича, В. Бутенка, І. Зязюна, Г. Васяновича, О. Гончаренка, Н. Ничкало, І. Савенка, І. Сиваш, О. Стрілець, В. Титаренко, В. Фіголя та ін.

Етнодизайн, як явище, розглядають давньою культурною практикою допромислової епохи, коли індивідуально працюючі ремісники-художники демонстрували своє художнє осмислення світу в матеріальних предметах ужиткового призначення. Етнодизайн втілює світоглядну концепцію народу, що формувалася століттями (Аксьонова, 2016; Заглада, 1995). Дизайнерська діяльність «з моменту свого виникнення мала зв'язати в одне ціле красу і доцільність, організацію цілісного предметного світу, технічні й естетичні початки, відповідно до рівня розвитку матеріальної й духовної культури сучасного суспільства» (Близнюк, 2017).

Під терміном «етнодизайн» розуміємо художньо-проектну діяльність, спрямовану на створення сучасних форм матеріально-предметного середовища з використанням традиційних елементів культури певного етносу. А. Бровченко визначає етнодизайн як трансформацію елементів національної культури, зокрема, декоративно-ужиткового мистецтва (форм, орнаментів, колористики, традицій, технік тощо) в сучасні промислові вироби. (Бровченко, 2011). Відповідно, етнодизайн є елементом збереження й збагачення національного колориту, історії та традицій конкретної етнокультури, його розглядають як нову парадигму бачення складного комплексу народної ремісничої та професійної культури.

Етнодизайн є також комплексною міждисциплінарною діяльністю студентів з проектування сучасних форм та розробки декору, в яких домінують національні елементи та мотиви, а також втілення художніх проектів у матеріалі. Тому нині етнодизайн стає важливим компонентом змісту фахової підготовки як у системі художньо-промислової, так і педагогічної освіти України. Важливим та обов'язковим є при цьому збереження ручної праці, робота з природними матеріалами, вивчення історії того чи іншого напрямку народних художніх традицій, опора на історичний досвід вітчизняної педагогіки (етнопедагогіки), що є основоположними принципами професійної освіти майбутніх учителів технологій засобами народного декоративно-прикладного мистецтва. Етнодизайн дає простір для творчих пошуків у мистецькій практиці, бо ґрунтується на синтезі архаїчного, автентичного, етнічного матеріалу й сучасних форм культури. Організація спілкування молоді із справжніми цінностями народного мистецтва дає можливість їм засвоювати нагромаджений життєвий досвід людства, сприяє моральному розвитку, духовному збагаченню. Тому етнодизайнерська підготовка майбутніх учителів технологій є важливою складовою сучасного освітнього процесу.

Пріоритетне значення для професійної освіти майбутніх вчителів технологій має ллякарство, як складник етнодизайну та найважливіший чинник пізнання майбутнім

фахівцем матеріальної форми. Лялькарство в поєднанні з іншими видами народного мистецтва дає об'єктивні відповіді на питання загальнохудожнього розвитку (Савенко, 2012; Савенко, 2015, с. 40-47; Савенко, 2016; Савенко, 2015, с. 539-542; Свиридюк, 2018, с. 130-134; Свиридюк, 2019; Свиридюк, 2010). Тому **метою цієї розвідки** є аналіз особливостей етнодизайнерської підготовки майбутніх учителів технологій у процесі виготовлення вузлової ляльки Полтавщини.

Виклад основного матеріалу. Мистецтво української народної ляльки є особливим типом художньої творчості, що інтегрує в собі різні види народного мистецтва, поєднує матеріальні й духовні здобутки української культури. Останнє десятиріччя відзначене формуванням стійкого зацікавлення традиційною лялькою, вивченням її регіональних, локальних особливостей побутування та виготовлення.

За визначенням Л. Герус, «народна лялька належить до унікальних явищ культури. Вона є предметом дитячої гри, засоби виховання та розвитку дитини, об'єктом творчості, реліктом культу, декоративною оздобою, сувеніром. Власне ці функціональні відмінності, тісно переплітаючись, зумовили її активну роль у процесі культурної спадкоємності поколінь та мистецьку своєрідність» (Герус, 2004). З цього погляду народну ляльку можна розглядати у різних аспектах – культурологічному, філософському, педагогічному, етнографічному, мистецтвознавчому тощо.

О. Найден вважає, що сьогодні вузлова лялька «постає як певний образ, який корелюється з глибшими екзистенційними основами життя, ніж просто іграшка. Жіночі зображення, класифіковані як образи господині вогнища зустрічаються в знахідках верхнього палеоліту. В процесі розвитку землеробства ці образи диференціювалися (в основному за принципом орнаментально-символічних зображень на них) й уособлюють різні явища природи. Їх образи узагальнені, компактні, схематизовано спрощені» (Найден, 2016). У сучасному середовищі вузлова лялька виступає і предметом інтер'єру, моделлю для демонстрації традиційного вбрання, за словами Л. Герус, лялька повертається в своє неігрове минуле (Герус, 2004).

Найбільш усталеною та такою, що зберегла до сучасності давню архаїчну внутрішню будову й технологічні прийоми створення є вузлова лялька Середньої Наддніпрянщини, зокрема, території історичної Полтавщини. Відомості про дослідження народної ляльки на Полтавщині знаходимо в етнографічних джерелах, у працях етнографів М. Грушевського, М. Русова (Грушевський, 1904; Русов, 2016). Епізодичні відомості, що стосуються народної ляльки Полтавщини знаходимо в етнографічних записках О. Воропая, Н. Заглади, П. Мартиновича, В. Милорадовича, С. Килимника, Я. Риженка (Воропай, 1958; Заглада, 1995; Мартинович, 2012; Килимник, 1994; Риженко, 1928). На початку ХХ століття художник Авдієв замалював вузлові ляльки Полтавської губернії (Найден, 2007). У збірнику 1930 року, присвяченому 35-й річниці Полтавського музею, знаходимо відомості про іграшки в фонді музею, серед яких зазначені традиційні ляльки з текстилю.

Сучасні дослідники народної іграшки (О. Найден, Л. Герус, О. Склярєнко, В. Титаренко), що розглядають лялькарство в аспекті сучасних психолого-педагогічних, освітніх та культурологічних проблем, надають увагу в своїх працях вузловій ляльці Полтавщини (Найден, 2016; Герус, 2004; Титаренко, 2003). Елемент нематеріальної культурної спадщини «Традиція вузлової ляльки Полтавщини» рішенням Департаменту культури і туризму Полтавської ОДА внесено до обласного списку таких елементів.

Процес виготовлення вузлової ляльки має значний етнопедагогічний та енотерапевтичний потенціал, який може використовуватися при етнодизайнерській підготовці майбутніх учителів технологій. Аналіз форм побутування реконструйованої традиційної ляльки в сучасному соціокультурному просторі дозволяє розглядати її як інструмент трансляції етнокультурного досвіду, засіб долучення майбутніх учителів технологій до традиційної культури шляхом напрацювання навичок із виготовлення вузлової ляльки.

Вузлова лялька є особливим народним ремеслом, що об'єднує в одному мистецькому творі декілька різних видів народного мистецтва. При виготовленні ляльки використовуються такі види ремесел: вишивка, ткацтво, бісеронанизування, фарбування рослинними барвниками тощо. Традиційна лялька поєднує матеріальні і духовні здобутки української культури.

О. Найден визначає, що у створенні ляльок пластично-інтуїтивною основою образності є прийом початкового роблення (Найден, 1979). Цей прийом у різних регіонах різний. Полтавська вузлова лялька характеризується поєднанням рослинних (сіно, гілочки дерев, тирса) та текстильних матеріалів, що на рівні тактильних відчуттів спонукають майбутніх учителів технологій, опанувати давнє ремесло, шляхом оволодіння традиційними техніками виготовлення ляльки заглибитися в народну естетичну традицію, доторкнутися до світовідчуття наших предків.

Голова ляльки – вузлик – є основою її внутрішньої будови і визначає подальший образ. Існує декілька технологічних варіантів, на основі яких можна виготовити різноманітні за художнім рішенням, але традиційні за внутрішньою будовою вузлові ляльки. Наведемо приклади: голова ляльки виготовляється в спосіб, описаний О. Найденом (Найден, 2007) за відомостями, зібраними від респондентів в районах історичної Полтавщини: спіраллю скручений прямокутний шматок полотна, що утворює циліндр, потрібно обгорнути тканиною і перев'язати; у способі описаному респондентами з Зіньківського, Полтавського та Шишацького районів Полтавської області з довільно зібраного шматка тканини, прядива чи пасма сіна необхідно утворити кульку (це може бути і жменя тирси) та загорнути у тканину і міцно перев'язати.

Завдяки технологічним особливостям кожного з наведених варіантів ляльки, виготовлені на їх основі, будуть мати власні мистецькі особливості, справляти різне художнє враження.

Загалом кольорова гама традиційних вузлових ляльок Полтавщини є стриманою, характеризується біло-сірими відтінками, що обумовлено кольором домотканого полотна; зустрічається вкраплення червоної «кранної» тканини та полотна фарбованого рослинними барвниками в насичено темні кольори фіолетового, коричневого відтінків. Сучасні полтавські майстри відтворюють усвоїх вузлових ляльках характерні для Полтавщини жіночі строї, з усією притаманною для Полтавщини кольоровою гамою комплексів вбрання, додаючи разом з тим авторське бачення реалізації творчого задуму, творчо збагачуючи та певною мірою індивідуалізуючи образ народної ляльки. Майбутні учителі технологій у процесі виготовлення вузлової ляльки практичним шляхом мають змогу опанувати та відчути традиційну колористику народного вбрання, що формувалася впродовж століть, виявити свої художні здібності як етнодизайнерів. Матеріали, з яких виготовляється лялька, є визначальними для майбутнього художнього результату, тому знання традицій поєднання різних видів та фактур текстильних матеріалів домашнього виробництва, художніх особливостей, елементів та технік оздоблення традиційного українського строю є важливою складовою в етнодизайнерській підготовці майбутніх учителів технологій.

У процесі виготовлення вузлової ляльки Полтавщини значущим є попереднє ознайомлення майбутніх учителів технологій з предметами ужиткового мистецтва, серед яких традиційно побувала народна лялька – наприклад, елементи традиційного строю (очіпки, в яких зберігали ляльки), зразки ткацтва та вишивки, предмети пов'язані з виробництвом тканини (прядка, ткацький верстат, гребінь), дошки для вибійки, витинанки та зразки хатнього розпису, опішнянські глиняні іграшки «панянки», що стилістично подібні до вузлових ляльок. За визначенням О. Найдена, «про загальний характер декоративних смаків тієї чи іншої місцевості свідчить одяг ляльок. Адже він зроблений з ганчірок, що залишилися від того одягу, який колись носив сам автор, з того матеріалу, який подобався жителям даної місцевості. Добір кольорів, їх чергування, ритм, загальний колорит майже завжди відтворюють локальні ознаки різних місцевостей» (Найден, 1979).

Українським лялькам притаманні насиченість чистих кольорів, контрастність їх поєднання, багаточисельність лялькового одягу – все те, чим у значній мірі характеризується комплекс традиційного українського одягу.

Важливою складовою в процесі виготовлення вузлової ляльки є вдале відтворення образу, що втілює в собі дух материнства.

Висновки. Отже, в системі підготовки майбутніх учителів технологій етнодизайн як вид творчої художньо-проектної діяльності, що ґрунтується на культурно-мистецьких засадах традиційного декоративно-ужиткового мистецтва і новітніх технологій дизайну, має необмежені навчально-виховні та творчо-розвивальні можливості.

Теоретичне дослідження дозволило висувати, що процес виготовлення вузлової ляльки Полтавщини є важливим інструментом етнодизайнерської підготовки та виконує роль складного виду творчої діяльності на перетині декількох видів народного мистецтва, на перетині педагогіки та психології, етнографії та мистецтвознавства. Перспективами подальших розвідок із обраної проблеми може стати ґрунтовне дослідження ролі вузлової ляльки Полтавщини в етнодизайні та професійній підготовці майбутніх учителів технологій.

ЛІТЕРАТУРА

- Аксьонова, Н. (2016). Михайло Русов та його Игры детей в Полтавщине. В М. Гримич (Ред.), *Народна культура українців: життєвий цикл людини: історико-етнологічне дослідження* (Т. 1, с. 219-220). Київ: Дуліби.
- Близнюк, М. М. (2017). Український етнодизайн - національний стиль та антиглобалізаційний вимір (педагогічний аспект). *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*, 57, 23-33.
- Бровченко, А. І. (2011). *Формування фахової компетентності з основ етнодизайну у майбутніх учителів трудового навчання* (Автореф. дис. канд. пед. наук). Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ.
- Воропай, О. (1958). *Звичаї нашого народу* (Т. 1). Мюнхен: Укр. вид-во.
- Герус, Л. М. (2004). *Українська народна іграшка*. Львів: Інститут народознавства НАН України.
- Грушевський, М. (1904). Дитячі забавки та гри усякі. *Киевская старина*, 7-9, 51-105.
- Заглада, Н. (1995). Побут селянської дитини. *Неопалима купина*, 5-6, 97-111.
- Килимник С. (1994). *Український рік у народних звичаях в історичному освітленні* (Кн. II, Т. 3). Київ: АТ «Обереги».
- Мартинюк, П. Д. (2012). *Українські записи*. Харків: Савчук О. О.
- Найден, О. (2016). *Парадокс української ляльки: Українська народна лялька у світлі кроскультурних паралелей та аналогій. Обрядові функції. Конструктивний дизайн*. Київ: Видавничий дім «Стилос».
- Найден, О. С. (1979). Народні ляльки. *Народна творчість та етнографія*, 4, 66-71.
- Найден, О. С. (2007). *Українська народна лялька*. Київ: Видавничий дім «Стилос».
- Риженко, Я. (Ред.). (1928). *Збірник, присвячений 35-річчю музею*. Полтава.
- Русов, М. (2016). Игры детей в Полтавщине. В М. Гримич (Ред.), *Народна культура українців: життєвий цикл людини : історико-етнологічне дослідження* (Т. 1, с. 197-218). Київ: Дуліби.
- Савенко, І. В. (2012, Квітень). Національно-патріотичне виховання студентів засобами дизайнерського мистецтва. В *Феномен писанки у сучасному культурно-освітньому просторі: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* (с. 69-76). Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка.
- Савенко, І. В. (2015). Особливості професійно-практичної підготовки майбутніх учителів технологій до викладання дизайнерських дисциплін. В М. І. Степаненко (Ред.), *Етнодизайн: Європейський вектор розвитку і національний контекст* (Кн. 3, с. 539-542). Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка.

- Савенко, І. В. (2015, Березень). Дизайнерська підготовка майбутніх учителів технологій в умовах реформування сучасного освітнього простору. В Є. В. Кулик, & І. В. Савенко (Уклад.), *Дизайн-освіта майбутніх фахівців на сучасному етапі освітньої практики*: Матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (с. 40-47). Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка. Взято з <http://dspace.pnpu.edu.ua/>
- Свиридюк, Н. О. (2018). Українська народна лялька, як прикраса традиційного житла (на матеріалах етнографічних досліджень Полтавської області). В М. І. Степаненко (Ред.), *Етнотдизайн у контексті українського національного відродження та європейської інтеграції* (Кн. 1, с. 489-491). Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка.
- Свиридюк, Н. О. (2010). Традиції створення народної іграшки в 40-50-х рр. ХХ ст. (за польовими матеріалами Шишацького району Полтавської області). В Г. Скрипник (Ред.), *Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії* (Вип. 11, с. 62-65). Київ: Вид-во ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України.
- Свиридюк, Н. О. (2018, Серпень). Традиція виготовлення іграшок на Національному Сорочинському ярмарку. В М. І. Степаненко (Ред.). *Сорочинський ярмарок – історична пам'ятка ярмаркування в Україні*: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (с. 130-134). Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка.
- Свиридюк, Н. О. (2019). Мистецькі особливості проведення майстер-класу з вузлової ляльки у закладах вищої освіти. *Вища школа*, 6, 119-126.
- Титаренко, В. П. (2003, Квітень). Святкова народна іграшка українців. В О. О. Григор'єва (Ред.), *Проблеми ревалоризації феномена української народної іграшки у сучасних культурно-освітніх умовах*: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (с. 73-75). Полтава.

REFERENCES

- Aksonova, N. (2016). Mykhailo Rusov ta yoho Igray detei v Poltavshchynе [Mikhail Rusov and his Children's Games in Poltava region]. In M. Hrymych (Ed.), *Narodna kultura ukraintsev: zhyttievyy tsykl liudyny: istoriko-etnolohichne doslidzhennia* [In M. Hrymych (Ed.), *Folk culture of Ukrainians: human life cycle: historical and ethnological research*] (Vol. 1, pp. 219-220). Kyiv: Duliby [in Ukrainian].
- Blyzniuk, M. M. (2017). Ukrainkyi etnodyzain - natsionalnyi styl ta antyhlobalizatsiynyi vymir (pedahohichnyi aspekt) [Ukrainian ethnodesign - national style and anti-globalization dimension (pedagogical aspect)]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy* [Scientific journal of NPU named after MP Drahomanov. Series 5. Pedagogical sciences: realities and prospects], 57, 23-33 [in Ukrainian].
- Brovchenko, A. I. (2011). *Formuvannia fakhovoi kompetentnosti z osnov etnodyzainu u maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia* [Formation of professional competence in the basics of ethnic design in future teachers of labor education] (Extended abstract of PhD dissertation). Natsionalnyi pedahohichnyi universyteti imeni M. P. Drahomanova, Kyiv [in Ukrainian].
- Herus, L. M. (2004). *Ukrainska narodna ihrashka* [Ukrainian folk toy]. Lviv: Instytut narodoznavstva NAN Ukrainy [in Ukrainian].
- Hrushevskiy, M. (1904). Dytiachi zabavky ta hry usiaki [Children's toys and games of all kinds]. *Kyevskaia staryna* [Kiev antiquity], 7-9, 51-105 [in Ukrainian].
- Kylymnyk S. (1994). *Ukrainskyi rik u narodnykh zvychaiakh v istorychnomu osvittleni* [Ukrainian year in folk customs in historical light] (Vol. 3(II)). Kyiv: AT «Oberehy» [in Ukrainian].
- Martynovych, P. D. (2012). *Ukrainski zapysy* [Ukrainian records]. Kharkiv: Savchuk O. O. [in Ukrainian].
- Naiden, O. (2016). *Paradoks ukrainskoi lialky: Ukrainska narodna lialka u svitli kroskulturnykh paralelei ta analohii. Obriadovi funksi. Konstruktyvnyi dyzain* [The paradox of the

- Ukrainian doll: Ukrainian folk doll in the light of cross-cultural parallels and analogies. Ritual functions. Constructive design.*] Kyiv: Vydavnychi dim «Stylos» [in Ukrainian].
- Naiden, O. S. (1979). Narodni lialky [Folk dolls]. *Narodna tvorchist ta etnografiia [Folk Art and Ethnography]*, 4, 66-71 [in Ukrainian].
- Naiden, O. S. (2007). *Ukrainska narodna lialka [Ukrainian folk doll. Kyiv: Stylos Publishing House.]*. Kyiv: Vydavnychi dim «Stylos» [in Ukrainian].
- Rusov, M. (2016). Iгры detei v Poltavshchine [Children's games in Poltava region]. V. M. Hrymych (Red.), *Narodna kultura ukraintsev: zhyttievyi tsykl liudyny : istoryko-etnolohichne doslidzhennia [In M. Hrymych (Ed.), Folk culture of Ukrainians: human life cycle: historical and ethnological research]* (Vol. 1, pp. 197-218). Kyiv: Duliby [in Ukrainian].
- Ryzhenko, Ya. (Red.). (1928). *Zbirnyk, prysviachenyi 35-richchiiu muzeiu [A collection dedicated to the 35th anniversary of the museum]*. Poltava [in Ukrainian].
- Savenko, I. V. (2012, April). Natsionalno-patriotychne vykhovannia studentiv zasobamy dyzainerskoho mystetstva [National-patriotic education of students by means of design art]. In *Fenomen pysanky u suchasnomu kulturno-osvitnomu prostori [In The phenomenon of pysanka in the modern cultural and educational space]*: Proceedings of the Scientific Conference (pp. 69-76). Poltava: PNPu imeni V. H. Korolenka [in Ukrainian].
- Savenko, I. V. (2015). Osoblyvosti profesiino-praktychnoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv tekhnolohii do vykladannia dyzainerskykh dystsyplin [Features of professional and practical training of future teachers of technology to teach design disciplines]. In M. I. Stepanenko (Ed.), *Etnodyzain: Yevropeiskyi vektor rozvytku i natsionalnyi kontekst [In MI Stepanenko (Ed.), Ethnodesign: European vector of development and national context]* (Vol. 3, pp. 539-542). Poltava: PNPu imeni V. H. Korolenka [in Ukrainian].
- Savenko, I. V. (2015, March). Dyzainerska pidhotovka maibutnikh uchyteliv tekhnolohii v umovakh reformuvannia suchasnoho osvitnoho prostoru [Design training of future technology teachers in the conditions of reforming the modern educational space.]. In Ye. V. Kulyk, & I. V. Savenko (Comps.), *Dyzain-osvita maibutnikh fakhivtsiv na suchasnomu etapi osvitoi praktyky [In EV Kulik, & IV. Savenko (Ed.), Design-education of future specialists at the present stage of educational practice]*: Proceedings of the Scientific Internet Conference (pp. 40-47). Poltava: PNPu imeni V. H. Korolenka. Retrieved from <http://dspace.pnpu.edu.ua/> [in Ukrainian].
- Svyrydiuk, N. O. (2018). Ukrainska narodna lialka, yak prykrasa tradytsiinoho zhytla (na materialakh etnografichnykh doslidzhen Poltavskoi oblasti) [Ukrainian folk doll as a decoration of traditional housing (based on ethnographic research of Poltava region)]. In M. I. Stepanenko (Ed.), *Etnodyzain u konteksti ukrainskoho natsionalnoho vidrodzhennia ta evropeiskoi intehratsii [In MI Stepanenko (Ed.), Ethnodesign in the context of the Ukrainian national revival and European integration]* (Vol. 1, pp. 489-491). Poltava: PNPu imeni V. H. Korolenka [in Ukrainian].
- Svyrydiuk, N. O. (2010). Tradytsii stvorennia narodnoi ihrashky v 40-50-kh rr. XX st. (za polovymy materialamy Shyshatskoho raionu Poltavskoi oblasti) [Traditions of creating a folk toy in the 40-50's of the twentieth century. (according to field materials of Shishatsky district of Poltava region)]. In H. Skrypnyk (Ed.), *Ukrainske mystetstvoznavstvo: materialy, doslidzhennia, retsenzii [In G. Skrypnyk (Ed.), Ukrainian art history: materials, research, reviews]* (Vol. 11, pp. 62-65). Kyiv: Vyd-vo IMFE im. M. T. Rylskoho NAN Ukrainy [in Ukrainian].
- Svyrydiuk, N. O. (2018, August). Tradytsiia vyhotovlennia ihrashok na Natsionalnomu Sorochynskomu yarmarku [The tradition of making toys at the National Sorochyn Fair]. In M. I. Stepanenko (Ed.), *Sorochynskiyi yarmarok – istorychna pam'iatka yarmarkuvannia v Ukraini*: Proceedings of the International Scientific Conference [In MI Stepanenko (Ed.). Sorochyn Fair - a historical monument of the fair in Ukraine: Materials International.

- scientific-practical conf.] (pp. 130-134). Poltava: PNPУ imeni V. H. Korolenka [in Ukrainian].
- Svyrydiuk, N. O. (2019). Mystetski osoblyvosti provedennia maister-klasu z vuzlovoi lialky u zakladakh vyshchoi osvity [Artistic features of holding a master class on a knotted doll in higher education institutions]. *Vyshcha shkola [High school]*, 6, 119-126 [in Ukrainian].
- Tytarenko, V. P. (2003, Kviten). Sviatkova narodna ihrashka ukrainsiv [Festive folk toy of Ukrainians]. In O. O. Hryhor'ieva (Ed.), *Problemy revaloryzatsii fenomena ukrainskoi narodnoi ihrashky u suchasnykh kulturno-osvitnikh umovakh [In OO Grigorieva (Ed.), Problems of revaluation of the phenomenon of Ukrainian folk toy in modern cultural and educational conditions]*: Proceedings of the Scientific Conference (pp. 73-75). Poltava [in Ukrainian].
- Voropai, O. (1958). *Zvychai nashoho narodu [Customs of our people]* (Vol. 1). Miunkhen: Ukr. vyd-vo [in Ukrainian].
- Zahlada, N. (1995). Pobut selianskoi dytyny [The life of a peasant child.]. *Neopalyma kupyna [Incombustible blackberry]*, 5-6, 97-111 [in Ukrainian].

ETHNIC DESIGN FUTURE TECHNOLOGY TEACHER TRAINING IN THE PROCESS OF MAKING A KNOT DOLL OF POLTAVA REGION

Igor Savenko,

candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Fundamentals of Production and Design, Deputy Dean for Academic Affairs of the Faculty of Technology and Design of Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University;

Natalia Sviridyuk,

postgraduate student of Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University.

On the basis of the categories 'ethnic design,' 'technology teacher training,' 'a knot doll of Poltava region,' 'making a knot doll', the article considers the importance of ethnic design future technology teacher training by means of making a knot doll of Poltava region. The content of the category 'future technology teacher's competence in the application of ethnic design in professional activities' is stated; it is defined as a complex quality of the future teacher's personality, aimed at perception, implementation, improvement, and development of innovative methods of presentation of the achievements of ethnic design in everyday practical professional activities in order to effectively and efficiently solve pedagogical problems. The article is aimed at expanding and deepening the issues of ethnic design teacher training, as well as researching the process of making a knot doll of Poltava region.

Theoretical analysis of the problem in the professional activity of future technology teacher training has revealed that in recent decades in pedagogical theory and practice much attention has been paid to the artistic and aesthetic aspect of the specialist's creative personality, mostly by means of decorative and applied arts; instead, research has only recently begun on the use of ethnic design in the process of future technology teacher training. An analysis of recent research and publications has shown that the issue of future technology teacher training by means of making a knot doll, which is an essential component of future technology teachers' ethnic design skills and mastering the knowledge and skills of making a knot doll of Poltava region is a sign of skill. The study has concluded that the process of making a knot doll of Poltava region can be a tool of ethnic design training; it acts as a complex type of creative activity at the intersection of several types of folk art and more broadly - at the intersection of pedagogy and psychology, ethnography and art history. Prospects for further research in the selected issue may be a thorough study of the role and place of the knot doll of Poltava region as a phenomenon of ethnic design and technological education.

Keywords: ethnic design; technology teachers; a knot doll; folk art, professional education.

Надійшла до редакції 23.04. 2020 р.